

СОВЕТ
ЯНГА - САЛСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
АРСКОГО МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН
ул.Центральная, д.18, с. Янга-Сала,
Арский муниципальный район, 422011

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ЯҢАСАЛА
АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ
СОВЕТЫ
Үзәк урам, 18 йорт, Яңасала авылы,
Арча муниципаль районы, 422011

Тел. (84366) 57-2-10, факс (84366) 57-2-10. E-mail: Yns.Ars@tatar.ru www.arsk.tatarstan.ru

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы

Яңасала авыл жирлеге Советы

КАРАРЫ

« 10 » февраль 2021 ел

№ 15

«2021-2030 елларга Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Яңасала авыл жирлеге» муниципаль берәмлегенә социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программасын раслау турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Жирлекләренә, шәһәр округларының социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларына таләпләрне раслау турында» 2015 елның 01 октябрәндәге 1050 номерлы карары, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Яңасала авыл жирлегенә 2014 елның 27 октябрәндәге 63 номерлы Уставы нигезендә, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Яңасала авыл жирлеге Советы карар бирде:

1. 2021-2030 елларга Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы «Яңасала авыл жирлеге» муниципаль берәмлегенә социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программасын расларга.

2. Әлеге карарны Татарстан Республикасы рәсми хокукий мәгълүмат порталында (<http://pravo.tatarstan.ru>) бастырып чыгарырга һәм Арча муниципаль районы рәсми сайтында «Жирлекләр» бүлегендә (<http://arsk.tatarstan.ru>) урнаштыру юлы белән халыкка житкерергә.

3. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну үз өстемә алам.

Яңасала авыл жирлеге башлыгы

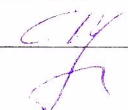


Сафин А.И.

"Проект тикшеренү Үзәге" ЖЧЖ

РАСЛЫЙМ:

Татарстан Республикасы Арча
районы Яңасала авыл жирлегенә
башлыгы

 Сафин А.А.

2021-2030 ЕЛЛАРГА

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫ
ЯҢАСАЛА АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ СОЦИАЛЬ ИНФРАСТРУКТУРАСЫН
КОМПЛЕКСЛЫ ҮСТЕРҮ ПРОГРАММАСЫ

2021 ел

Эчтәлек

1. Программаның паспорты	3
2. Социаль инфраструктураның гамәлдәге торышын тасвирлау	5
2.1 Авыл жирлегенә, шәһәр округының социаль-икътисадый хәлен тасвирлау, шәһәр төзелешә эшчәнлегә турында белешмәләр	7
Социаль, ижтимагый һәм эшлекле объектлар	7
Халык	9
Торак фонды	10
2.2.Гамәлдәге социаль инфраструктура объектларының техник-икътисадый параметрлары	13
2.3. Социаль инфраструктураны үстерү фаразы	14
2.4. Социаль инфраструктура эшчәнлегә өчен кирәкле норматив-хокукий базаны бәяләү	17
3. Социаль инфраструктура объектларын проектлау, төзү һәм реконструкцияләү чаралары исемлегә	22
4. Социаль инфраструктура объектларын проектлау, төзү һәм реконструкцияләү чараларын финанслау күләмнәрен һәм чыганақларын бәяләү	24
5. Социаль инфраструктура программасына кертелгән чараларның нәтижәлеләген бәяләү	25
6. Социаль инфраструктура үсешен норматив-хокукий һәм мәгълүмати тәэмин итүне камилләштерү буенча программаның максатчан күрсәткечләренә ирешүгә юнәлдерелгән тәкъдимнәр	28

1. Программаның паспорты

2021-2030 елларга Татарстан Республикасы Арча районы Яңасала авыл жирлегенең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программасы

Атамасы	2021-2030 елларга Татарстан Республикасы Арча районы Яңасала авыл жирлегенең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программасы
Программаны эшләү өчен нигез	2021-2030 елларга Татарстан Республикасы Арча районы Яңасала авыл жирлегенең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программасы түбәндәге документлар нигезендә эшләнгән: <ul style="list-style-type: none">– «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;- «Жирлекләрнең, шәһәр округларының социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларына карата таләпләрне раслау турында» Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 01.10.2015ел, № 1050 карары;- Татарстан Республикасы Арча районының Яңасала авыл жирлегенең 2014 елның 27 октябрендәге 63 номерлы Уставы- Татарстан Республикасы Арча районы Яңасала авыл жирлегенең генераль планы.
Заказчының исеме:	Яңасала авыл жирлеге администрациясе
Программаны эшләүче:	"Проект-тикшеренү үзәге" ЖЧЖ
Программаның урнашу урыны	Россия, Татарстан Республикасы, Арча районы, Яңасала авылы, Үзәк ур., 18.
Программаның максатлары	Социаль инфраструктураны комплекслы үстерү программасы халыкның тормыш сыйфатын, мәшгульлекне, икътисадый, социаль һәм мәдәни мөмкинлекләрне арттыру; авыл хужалыгы житештерүен, транспорт һәм сәүдә инфраструктурасы челтәрләрен һәм хезмәт күрсәтүләр өлкәсен үстерү нигезендә халыкның социаль инфраструктура объектларына булган ихтияжларын канәгатьләндерү максатында эшләнә.
Программаның бурычлары	1. Дәүләт һәм муниципаль программаларда, муниципаль берәмлекнең социаль-икътисадый үсеш стратегиясендә һәм муниципаль берәмлекнең социаль-икътисадый үсеш стратегиясен гамәлгә ашыру чаралары планында (элегә стратегия һәм план булганда), муниципаль берәмлекнең комплекслы социаль-икътисадый үсеше планы һәм программасында каралган жирлекнең, шәһәр округының жирле әһәмиятгә социаль инфраструктура объектларын проектлау, төзү,

	<p>реконструкциялэу чаралары исемлеген билгелэу</p> <p>2. Жирле эһемияттэге социаль инфраструктура объектларын төзүгэ, шулай ук муниципаль берэмлекнең дәүләт һәм муниципаль программаларында, социаль-икътисадый үсеш стратегиясен гамэлгэ ашыру чаралары планында (элеге стратегия һәм план нигезендә) каралган жирлекнең, шәһәр округының жирле эһемияттэге социаль инфраструктура объектларын төзүгэ, реконструкциялэүгэ ихтыяжлар нигезендә жирлек, шәһәр округының социаль инфраструктурасын балансланган, перпектив үстерүне тээмин итү</p>
<p>Халыкны социаль инфраструктура объектлары белән тээмин итүнең максатчан күрсәткечлэре (индикаторлары)</p>	<p>2021 елга халыкны социаль инфраструктура объектлары белән фактик тээмин ителеше түбәндәгеләрдән гыйбарәт:</p> <ul style="list-style-type: none"> – "Яңасала балалар бакчасы" МБМУ; – Яңасала төп гомуми белем бирү мәктәбе; – Яңасала ФАПы; – Яңасала мәдәният йорты; – Каенсар авыл клубы; – Каенсар КСК.
<p>Социаль инфраструктура объектларын проектлау, төзү, реконструкциялэу буенча планлаштырылган чаралар</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. 46 урынлы яңа гомуми белем бирү мәктәбе төзү 2. Яңасала балалар бакчасын реконструкциялэу 3. Өстәмә белем бирү учреждениесен оештыру 4. Яңасала авыл мәдәният йортына капитал ремонт ясау 5. Каенсар авыл клубында капитал ремонт ясау 6. Каенсар спорт залын реконструкциялэу 7. Яссы мәйданлы корылма төзү
<p>Программаны гамэлгэ ашыру вакыты һәм этаплары</p>	<p>2021-2030 еллар.</p>
<p>Финанслау күләмнәре һәм чыганақлары</p>	<p>Программа жирле бюджет хисабына гамэлгэ ашырыла, Программаны финанслауның гомуми күләме - 15 035,29 мең сум.</p>
<p>Программаны гамэлгэ ашыруның көтелгән нәтижәлэре</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Авыл хужалыгы житештерүе күләмнәренәң артуы; - Ваклап сату әйләнеше үсү; - Транспорт инфраструктурасы яхшыру; - Эшкә яраклы халык өлеше арту; - Объект һәм хезмәт күрсәтүләрдән инвалидлар файдалана алу күрсәткечләрен арту; - Халыкка муниципаль һәм социаль хезмәтләр күрсәтүнең сыйфаты яхшыру; - Халыкның тормыш сыйфаты үсү.

2. Социаль инфраструктураның хәзерге торышын тасвирлау

Социаль инфраструктура халыкның тормыш дәрәжәсен күтәрү мәнфәгатләрен күздә тоткан һәм күптармаклы комплекс. Ул мәгарифне һәм кадрлар әзерләүне, сәламәтлек саклауны, мәдәниятне, физик культураны, спортны һ.б. үз эченә ала. Социаль өлкәне үстерү аерым территорияль берәмлекләр икътисадының, дәүләт структураларына инвестициясе һәм социаль сәясәте һәм башка факторлар белән билгеләнә. Соңгылары арасында мөһим рольне муниципаль берәмлекнең географик үзенчәлекләре алып тора.

Яңасала авыл җирлегә Арча муниципаль районының көньяк өлешендә, Арча шәһәрәннән көньяк-көнчыгышта урнашкан. Аның мәйданы 4877,5 га. Көнчыгыштан һәм көньяк-көнчыгыштан җирлек Теләче муниципаль районының Югары Кибәхужа авыл җирлегә белән, көньяк-көнбатыштан - Иске Чүриле авыл җирлегә белән, көнбатыштан - Кәче авыл җирлегә белән, төньяктан - Арча муниципаль берәмлегә белән чиктәш.

Яңасала авыл җирлегә чиге «Арча муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 7-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән. Җирлек чикләре турындагы белешмәләр күчемсез милек дәүләт кадастрына кертелгән.

Җирлек территориясендә ике торак пункт: Яңасала авылы (административ үзәк) һәм Каенсар авылы бар. Аларның Арча шәһәре белән элемтәсе Төбәк-Чокырча - Яңасала автомобиль юлы аша гамәлгә ашырыла. Яңасала авылыннан Арча шәһәренә кадәр урам-юл челтәре буенча ара 11,5 км.

Климатны тасвирлау

Татарстан Республикасының климат шартлары буенча районлаштыру картасына ярашлы рәвештә, Яңасала авыл җирлегендә уртача континенталь климат белән характерлана торган IIА климат районында урнашкан, жәй жылы кыска һәм кыш уртача салкын.

Жирлеккә хас салкын һәм жылы чорларның климат параметрлары 1 һәм 2 нче таблицаларда күрсәтелгән.

1 нче таблица - елның салкын чорының климат параметрлары

Климат параметрлары		Күрсәткеч
Салкын һава температурасы, °С тәэмин ителеше	0,98	- 41
	0,92	- 33
Һава температурасы иң салкын биш көн, °С, тәэмин ителеше	0,98	- 33
	0,92	- 31
Һава температурасы, °С, тәэмин ителеш 0,94		- 16
Һаваның абсолют минималь температурасы, °С		- 47
Иң салкын айның уртача тәүлеклек һава температурасы амплитудасы, °С		6,5
Һаваның уртача температурасы, озынлыгы, асылы, °С, уртача тәүлеклек һава температурасы ≤ 0°С булган чор.	дәвамлылык, тәүлек	151
	уртача температура, °С	- 8,1
Һаваның уртача температурасы, озынлыгы, асылы, °С, уртача тәүлеклек һава температурасы ≤ 8°С булган чор.	дәвамлылык, тәүлек	208
	уртача температура, °С	- 4,8
Һаваның уртача температурасы, озынлыгы, асылы, °С, уртача тәүлеклек һава температурасы ≤ 10°С булган чор.	дәвамлылык, тәүлек	223
	уртача температура, °С	- 3,8
Иң салкын айның уртача айлык һава дымлылыгы, %		83
иң салкын айда 15 сәгатьтә һаваның уртача айлык чагыштырма дымлылыгы, %.		82
Ноябрь - март өчен явым-төшем күләме, мм		171
Декабрь - февральдә өстенлек итүче жил юнәлеше		Көнъяк
гыйнварда румбалар буенча жилнең уртача тизлеге, м/с		3,8
Һава температурасы уртача тәүлеклек ≤ 8 °С булган чорда жилнең уртача тизлеге, м/с		3,4

2 нче таблица - елның жылы чорының климат параметрлары.

Климат параметрлары		Күрсәткеч
Барометрик басым, гПа		1002
Һава температурасы, тәэмин ителеш 0,95, °С		24
Һава температурасы, °С, тәэмин ителеш 0,98		28
Иң жылы айның уртача максималь температурасы, °С		25,1
Һаваның абсолют максималь температурасы, °С		39
Иң жылы айның уртача тәүлеклек һава температурасы амплитудасы, °С		9,9
Иң жылы айның уртача айлык һава дымлылыгы, %		69
иң жылы айның 15 сәгатьтә һаваның уртача айлык чагыштырма		56

дымлылығы, %	
Апрель - октябрьдә явым-төшем күләме , мм	368
Явым-төшемнең тәүлеклек максимумы, мм	75
Июнь-август айларында өстенлек итүче жил юнәлеше	Төньяк, Көнбатыш
жилнең румблар буенча уртача минималь тизлеге июль, м/с	0

Жирлек климаты параметрларын бәяләү СП 131.13330.2012 «Төзелеш климатологиясе» СНИП 23-01-99 ның актуаль версиясе буенча башкарылды (Казан).

Климат үзенчәлекләре территориядә төзелеш һәм хужалык итү ягыннан чикләүләр тудырмый.

Инженер-геологик тикшеренүләр мәгълүматларына караганда, территориядә үсеш алган куркыныч физик-геологик процессларга эрозия процесслары (чокырлар, ерганаклар) керә, алар елга һәм инеш буйларына хас. Жирлекнең төньяк-көнчыгыш өлешендә карстлы урыннар күзәтелә.

Авышу процесслары, су ташу һәм су басу жирлек территориясе өчен хас түгел.

Жирлек территориясенә күпчелек өлеше төзелеш өчен уңайлы, уңайсыз территорияләргә чокыр-ерганаклар системасы, елгалар һәм инеш бие үзәнлекләре керә.

2.1 Авыл жирлегенә, шәһәр округының социаль-иқтисади хәле тасвирламасы, шәһәр төзелеш эшчәнлегенә турында белешмәләр

Социаль, ижтимагый һәм эшлекле объектлар

Яңасала авыл жирлегенә мәгариф учреждениеләре: Яңасала авылында башлангыч мәктәп (9 урынлы) һәм Каенсар авылында башлангыч мәктәп (5 урынлы). Яңасала авылында урта мәктәп бинасы бар, ул канәгатьләнерлек физик хәлдә, анда халык язучысы Г.Бәширов музей һәм авыл китапханәсе урнашкан. Жирлек территориясендә урнашкан эшләми торган мәгариф

объектларына Яңасала авылында балалар бакчасы һәм Каенсар авылында балалар бакчасы керә. Балаларны мәктәпкәчә, гомуми, урта, шулай ук өстәмә белем белән тәмин итү Арча шәһәре мәгариф учреждениеләре тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Жирлек территориясендә урнашкан сәламәтлек саклау учреждениеләренә Яңасала авылындагы эшләми торган фельдшер-акушерлык пункты керә. Халыкка медицина ярдәме күрсәтү Арча шәһәре сәламәтлек саклау объектлары аша тәмин ителә. Ашыгыч медицина ярдәме Арча шәһәренең үзәк район хастаханәсе базасында гамәлгә ашырыла (урам-юл челтәре буенча Яңасала авылына кадәр ара 17 км, ашыгыч ярдәм машинасы килү вакыты - 20 минутка якын).

Мәдәният объектларына түбәндәгеләр керә:

- Яңасала авылында 70 урынлы мәдәният йорты, физик халәте иске;
- мәктәп бинасында урнашкан 6707 нөсхәле китап булган Яңасала авылы китапханәсе;
- Каенсар авылында 100 урынлы тамаша залы булган мәдәни-спорт комплексы, физик халәте буенча тузган.

Спорт объектлары идән мәйданы 133 кв.м булган мәдәни-спорт комплексының спорт залынан гыйбарәт. Яңасала авылында футбол кыры һәм гимнастика мәйданчыгы бар.

Жәмәгать идарәсе объектларына жирлек Советы бинасы һәм Яңасала авылында авыл хужалыгы предприятиесе администрациясе керә.

Элемтә объектлары: Яңасала авылында почта бүлекчәсе.

Финанс-кредит оешмаларының бүлекләре һәм филиаллары юк.

Хокук саклау органнары объектлары (полиция бүлекләре, терәк пунктлары) юк.

Сәүдә объектларына халыкның ихтыяжларын тәмин итүче берничә ваклап сату кибете керә. Жәмәгать туклануы һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре юк.

Халык

Яңасала авыл җирлеге башкарма комитеты мәғлүматлары буенча даими халык саны 22.07.2020 елга 449 кеше тәшкил итә. Халыкның тыгызлыгы - кв. метрга 9,6 кеше.

Авыл җирлегенен яшь составы буенча халык санының гамәлдәге балансы 3 нче таблицада бирелгән:

3 нче таблица - Авыл җирлегендә яшь составы буенча халык саны

№	Халыкның яшь төркемнәре	Халык (кеше)	Яшь төркемнәренен чагыштырма нисбәте (%)
1.	Хезмәткә сәләтле яшътән кечәрәкләр (0 - 15 яшъ)	72	16
2.	Эшкә сәләтле яшътәгеләр: (ир-атлар 16-59 яшъ) (хатын-кызлар 16-54 яшъ)	305	68
3.	Пенсия яшендәгеләр	72	16
Барлығы		449	

Татарстан Республикасы Икътисад министрлығының Арча муниципаль районын территорияль планлаштыру схемасы материалларында күрсәтелгән фаразлауларына караганда, авыл җирлегенен даими халкы саны исәп-хисап чорына (2029 ел) 459 тәшкил итәчәк.

Халыкның демографик составының җитди үзгәрүе күздә тотылмый.

Халыкның киләчәктәге санын фаразлау

Халык саны Яңасала авыл җирлеге администрациясе мәғлүматлары нигезендә исәпләнә.

2020 елдан 2030 елга кадәр Яңасала авыл җирлеге халкының саны үзгәрү динамикасы 4 нче таблицада күрсәтелгән. Халык саны арту елына 0,2 % тәшкил итә.

4 нче таблица - Халык саны үзгәрү динамикасы

Авыл пунктының аталышы	Еллар		
	2021	2025	2030
Яңасала авыл җирлеге	449	454	459

Яңасала авыл жирлегендә халык саны 2014 - 2021 ел чоры буенча авыл жирлегендә халык саны кимүнең уртача еллык күрсәткече буенча экстраполяция ысулы белән исәпләнде, ул 0,5 % тәшкил итә.

Торак фонды

Торак пунктларда бер һәм ике катлы шәхси торак йортлар төзелгән.

01.01.2013 кә Дәүләт статистикасы федераль хезмәте мәгълүматларына караганда (муниципаль берәмлекнең паспорты), жирлекнең торак фонды күләме 10,27 мең кв. м торак (165 йорт) тәшкил итә. Халыкның торак белән тәмин ителеш күрсәткече 22,87 кв.м/кеше.

Хисап срогына торак фондында яңа төзелешләр юк.

Хисап срогына торак фонды күләме - 10,270 мең кв. м, тәмин ителеш күрсәткече - 22,3 кв. м/кеше тәшкил итәчәк.

Урам-юл челтәре

Урам-юл челтәре муниципаль берәмлек территориясендә тышкы һәм эчке элементларне тәмин итә торган урамнар һәм юллардан тора.

5 нче таблица - Урам-юл челтәре турында белешмә

Жирлекнең урам-юл челтәре		
Гомуми озынлыгы, шул исәптән:	км	58,47
асфальт-бетон өслекле	км	5,53
грунт өслекле	км	52,94

Торак пунктларда урамнары һәм юллар челтәрен проектлаганда торак йортларны берләштерүче төп урам һәм торак төзелешендәге төп урамнар, ижтимагый үзәк, жәмәгать ялы зонасы һәм алар арасындагы иң кыска жәяүлеләр һәм транспорт элементларе ачыкланды. Юл йөрү өлешенең киңлеге 5-7 м, төп урамның киңлеге һәм төп урамнарның кызыл сызыклардагы киңлеге 15-35 м.

Селитеб территориясенең урам-юл челтәре хезмәт, ял зонасы, кварталлар һәм торак йортлар төркемнәре, жәмәгать биналары һәм тышкы юллар белән

унайлы һәм аеруча кыска бәйләнешне тәмин итә торган итеп проектлаштырылган. Урам-юл челтәре составы түбәндәге категорияләрдәге урамнар һәм юлларга бүленә:

- авыл жирлегенең тышкы юллар белән транспорт элементәсе барлыкка килә торган бистә юллары;

- торак территорияләренең ижтимагый үзәк, хезмәт урыны белән бәйләнешен тәмин итә торган төп урамнар;

- торак төзелеше барган жирләрдәге урамнар (торак урамнар). Бу урамнар буенча яшәү территорияләре эчендә һәм төп урамнар белән транспорт элементәсе гамәлгә ашырыла;

- жәяүлеләр урамнары - алар буенча хезмәт урыннары, ял зонасы, учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре, шул исәптән ижтимагый үзәкләр чикләрендә элементә урнаштырыла.

Урам-юл челтәрен төзекләндергәндә урамнарны һәм юлларны төзекләндерергә, жәмәгать үзәкләрендә, күпләп ял итү урыннарында кешеләр тупланган зонада төзекләндерелгән майданнар, машина кую урыннары булдырырга, шулай ук юл чатларында юлларны киңәйтергә кирәк.

Транспорт инфраструктурасы күптармаклы комплекстан гыйбарәт, ул халыкның тормыш дәрәжәсен күтәрүне күздә тотат; юл челтәрен һәм гомуми мобильлекне үстерү; административ, мәдәни, күңел ачу-көнкүреш тармакларына халыкның ихтыяжларын тәмин итү. Ул мәгариф системасын һәм кадрлар әзерләүне, сәламәтлек саклауны, мәдәниятне, физик культураны һәм спортны үз эченә ала һәм муниципаль берәмлек тормышының барлык тармакларының эш индикаторы булып тора. Транспорт өлкәсен үстерү дәрәжәсе аерым территориаль берәмлекләр икътисадының, дәүләт структураларының инвестициясе һәм транспорт сәясәте һәм башка факторларның гомуми торышы белән билгеләнә. Соңгылары арасында мөһим урынны муниципаль берәмлекнең географик урыны үзенчәлекләре алып тора.

Яңасала авыл жирлегенең транспорт өлкәсе тармагының киләчәк үсеше уртача һәм озак срокка экстраполяциядән соң хәзерге халәтен анализлау

нигезендә башкарыла. Шул ук вакытта перспективалы демографик хәлнең, икътисадый системаның, дөньякүләм һәм илебездә транспорт өлкәсен үстерү тенденцияләренең фараз күрсәткечләре исәпкә алына.

Бүгенге көндә Яңасала авыл җирлегенең транспорт инфраструктурасы эшчәнлегә һәм үсешә өчен кирәкле норматив-хокукый база җитәрлек үсеш алган. Җир ресурсларыннан файдалану тәртибе камилләштерелде, социаль климат шактый уңышлы формалашты, халыкның аз мобильле төркемнәрен реабилитацияләү буенча эш алып барыла, аерым алганда, инвалидлар өчен инфраструктура уңайлылыгы үсә.

Коммуналь инфраструктура

Яңасала авыл җирлегә Татарстан Республикасы Арча районында урнашкан. Авыл җирлегә составына ике торак пункт керә: Яңасала авылы һәм Каенсар авылы.

Яңасала авыл җирлегә халкы һәм оешмалары коммуналь хезмәтләр белән тәэмин ителгән: салкын су, газ, электр белән тәэмин итү һәм каты көнкүреш калдыклары жыю.

Су чыгару һәм жылылык белән тәэмин итү системасы юк.

Коммуналь ресурсларны житештерү һәм сату муниципаль предприятиеләр һәм башка милек рәвешләрендәге предприятиеләр тарафыннан гамәлгә ашырыла.

ААЖ һәм ЖЧЖнең милек рәвешә предприятиеләре житештерү эшчәнлегендә үз җиһазларын яисә аренданың озак сроклы шартнамәләре нигезендә муниципаль мөлкәттән файдаланалар.

6 нчы таблица - Коммуналь ресурслар житештерү һәм сату структурасы.

Ресурс, хезмәт күрсәтү	Оешма - ресурс белән тәэмин итүчеләр.	Милек иясе	ресурс өчен халык белән исәп-хисап системасы
Электр белән тәэмин итү	ААЖ «Татэнергосбыт»	ААЖ «Татэнергосбыт»	Туры шартнамәләр
Жылылык		юк	

белән тээмин итү			
Салкын су белән тээмин итү	Яңасала авыл жирлеге	Яңасала авыл жирлеге	Туры шартнамэләр
Су чыгару	юк		
Газ белән тээмин итү	«Татгазинвест» ЯАЖ	«Татгазинвест» ЯАЖ	Туры шартнамэләр
Каты көнкүреш калдыкларын жыю һәм утильләштерү	"Нива" ЖЧЖ	Яңасала авыл жирлеге Башкарма комитеты	Туры шартнамэләр

2.2.Гамәлдәге социаль инфраструктура объектларының техник-икътисадый параметрлары

Яңасала авыл жирлегенең мәгариф учреждениеләре: Яңасала авылында башлангыч мәктәп (9 урынлы) һәм Каенсар авылында башлангыч мәктәп (5 урынлы). Яңасала авылында урта мәктәп бинасы бар, ул канәгатьләнерлек физик хәлдә, анда халык язучысы Г.Бәширов музейе һәм авыл китапханәсе урнашкан. Жирлек территориясендә урнашкан эшләми торган мәгариф объектларына Яңасала авылы балалар бакчасы керә. Балаларны мәктәпкәчә, гомуми, урта, шулай ук өстәмә белем белән тээмин итү Арча шәһәре мәгариф учреждениеләре тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Жирлек территориясендә урнашкан сәламәтлек саклау учреждениеләренә Яңасала авылында фельдшер-акушерлык пункты керә. Халыкка медицина ярдәме күрсәтү Арча шәһәре сәламәтлек саклау объектлары белән тээмин ителә. Ашыгыч медицина ярдәме Арча шәһәренең үзәк район хастаханәсе базасында гамәлгә ашырыла (урам-юл челтәре буенча Яңасала авылына кадәр ара 17 км, ашыгыч ярдәм машинасы килү вақыты - 20 минутка якын).

Мәдәният объектларына түбәндәгеләр керә:

- Яңасала авылында 70 урынлы мәдәният йорты, физик халәте иске;
- мәктәп бинасында урнашкан 6707 нөсхәле китап булган Яңасала авылы китапханәсе;
- Каенсар авылында 100 урынлык тамаша залы булган мәдәни-спорт комплексы, физик халәте тузган.

Спорт объектлары идән майданы 133 кв. м булган мәдәни-спорт комплексының спорт залынан гыйбарәт. Яңасала авылында футбол кыры һәм гимнастика майданчыгы бар.

Жәмәгать идарәсе объектларына жирлек Советы бинасы һәм Яңасала авылында авыл хужалыгы предприятиесе администрациясе керә.

Элемтә объектлары: Яңасала авылында почта бүлекчәсе.

Финанс-кредит оешмаларының бүлекләре һәм филиаллары юк.

Хокук саклау органнары объектлары (полиция бүлекләре, терәк пунктлары) юк.

Сәүдә объектларына халыкның ихтыяжларын тәмин итүче берничә ваклап сату кибете керә. Жәмәгать туклануы һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре юк.

2.3. Социаль инфраструктураны үстерү фаразы

Социаль инфраструктура күптармаклы комплекс, ул халыкның тормыш дәрәжәсен күтәрүне күздә тотат; юл челтәрен һәм гомуми мобильлекне үстерү; административ, мәдәни, күңел ачу-көнкүреш тармаклары объектларына карата халык ихтыяжын тәмин итү. Ул мәгариф системасын һәм кадрлар әзерләүне, сәламәтлек саклауны, мәдәниятне, физик культураны һәм спортны үз эченә ала һәм муниципаль берәмлек тормышының барлык тармакларының һөнәри эше индикаторы булып тора. Социаль өлкәне үстерү дәрәжәсе аерым территориаль берәмлекләр икътисадының, дәүләт структураларының инвестицияләре һәм социаль сәясәте һәм башка факторлар белән билгеләнә. Соңгылары арасында мөһим рольне муниципаль берәмлекнең географик урыны үзенчәлекләре алып тора. Яңасала авыл жирлегенә район үзәгеннән еракта урнашкан. Бу халыкка социаль хезмәтләрнең күпчелек төрләрен автоном күрсәтүне күздә тотат. Яңасала авыл жирлегенең социаль өлкә тармакларының перспективалы үсеше урта һәм озак саракка экстраполяция юлы белән хәзерге халәтен анализлау нигезендә башкарыла. Шулай ук вакытта киләчәктә демографик халнең, икътисадый системаның, социаль өлкәне дөньякүләм һәм илебездә үстерү

тенденцияләренең эшләнелгән фараз күрсәткечләре исәпкә алына. Яңасала авыл җирлегенә социаль хезмәт күрсәтүләргә перспектив ихтыяжларын һәм тәмин ителешен исәпләү нигезенә түбәндәгеләр салынды:

- Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2001 елның 14 июлендәге «Социаль нормалар һәм нормативлар турында» 942-р күрсәтмәсе һәм 1999 елның 19 октябрдәге «Социаль инфраструктура объектларында Россия Федерациясе субъектларының норматив ихтыяжларын билгеләү методикасы»на (2009 елның 23 декабрдәге үзгәрешләр белән) ярашлы документта баян ителгән норматив күрсәткечләр;

- Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан социаль нормаларга һәм нормативларга 2007 елның 13 июлендәге 923-р номерлы боерыкта баян ителгән үзгәрешләргә карата расланган үзгәрешләр;

– СП 42.13330.2011 нормативлар

Яңасала авыл җирлегенең социаль үсеш өлкәсендәге төп бурычлары түбәндәгеләр:

1. хезмәт ресурсларын үстерү;
2. хезмәт базарын үстерү, халыкның мәшгульлеге нәтижелелеген арттыру;
3. халыкның социаль якланмаган төркемнәренең тормыш дәрәжәсен тотрыклы үстерү;
4. миграция процессларын жайга салу;
5. халыкка медицина ярдәменең сыйфатын һәм аның һәркем файдалана алырлык булуын арттыру;
6. авылда массакуләм физик культураны һәм спортны үстерү;
7. халыкка яшәү, хезмәт һәм ял итү өчен имин шартлар тәмин итү.

Яңасала авыл җирлегендә халык саны авыл җирлеге халкының хәрәкәтен ретроспектив анализлау базасында һәм аның икътисадый үсеше перспективасында билгеләнә.

Демографик сәясәтнең төп бурычлары түбәндәгеләр:

- барыннан да элек, хезмэткә сәләтле яшътәге гражданныр арасында үлүчеләр санын киметү;

- ана һәм сабыйлар үлеме дәрәжәсен киметү, халыкның репродуктив сәләмәтлеген, балалар һәм яшүсмерләренең сәләмәтлеген ныгыту;

- халыкның сәләмәтлеген саклау һәм ныгыту, актив тормышның дәвамлылығын арттыру, сәләмәт яшәү рәвешен алып бару өчен шартлар тудыру һәм мотивация формалаштыру, социаль әһәмияткә ия булган һәм әйләнә-тирә авырулар өчен куркыныч тудыручы авырулар белән авыру дәрәжәсен житди киметү, хроник авырулар белән интегүче авыруларның һәм инвалидларның тормыш сыйфатын яхшырту;

- туучылар санын күтәрү;

- кешенең табигый халәте буларак, халыкның тәмәке һәм исерткеч эчемлекләр белән агулануын бетерү максатында аек тормыш рәвешен пропагандалау;

- гаилә институтын ныгыту, гаилә мөнәсәбәтләренең рухи-әхлакый традицияләрен торгызу һәм саклап калу.

Мәдәни-көнкүреш хезмәтләре күрсәтү

Мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү системасын формалаштыру һәм үстерү шәһәр төзелеш сәясәтенең төп максатына - Яңасала авыл жирлегендә яшәүчеләренең уңайлы яшәвен тәмин итүгә ирешергә ярдәм итә.

Яңасала авыл жирлегенә хезмәт күрсәтүнең төп бурычы - хисап чорына хезмәт күрсәтү системасын формалаштыру, ул кешеләрне барлык кирәкле, икътисадый яктан акланган хезмәтләренең мөмкин булган ассортименты белән тәмин итү мөмкинлеге бирә.

Бу бары тик мәдәни-көнкүреш хезмәт күрсәтүнең күпдәрәжәле системасы нигезендә генә мөмкин, ул терәк үзәкләренең иерархик буйсынучанлыгына нигезләнган проект системасы нигезендә икътисадый максатка ярашлы социаль инфраструктура төзүгә мөмкинлек бирә.

Яңасала авыл жирлегендә мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларының сыйдырышлылыгы проектта яшәүче халык санына артты. Яңасала авыл жирлеге администрациясе биргән мәгълүматлары буенча мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү системасына түбәндәге объектлар кертелгән: урта гомуми белем бирү мәктәпләренең муниципаль гомуми белем бирү учреждениеләре, муниципаль мәктәпкчә белем бирү учреждениеләре, китапханәләр, мәдәният йортлары, балалар театр студиясе.

2.4. Социаль инфраструктура эшчәнлеге өчен кирәкле норматив-хокукый базаны бәяләү

Гражданнарны медицина ярдәме, мәгариф, социаль яклау белән тәмин итү мөнәсәбәтләрен хокукый жайга салу нигезләре Россия Федерациясе Конституциясендә беркетелгән. Илнең төп законында социаль нормалар һәм гарантияләр комплексы бар, алар беренче чиратта социаль инфраструктура формалаштыруның төп принципларын билгели. Россия Федерациясе Конституциясенең 8 статьясында каралган конкуренциягә ярдәм, дәүләт, муниципаль һәм хосусый милекне тану һәм тигез яклау социаль тармакның дәүләт, муниципаль һәм хосусый секторларын төзү һәм аларның нормаль эшләве, социаль хезмәтләренең төрле спектрын алганда сайлау конкуренциясе һәм иреге өчен конституцион нигез булып тора. Россия Федерациясе Конституциясендә социаль өлкәнең хокукый мөнәсәбәтләрен жайга салу нигезен тәшкит итүче башка мөһим нигезләмәләр бар. Мәсәлән, 41 статьяда һәркемнең сәламәтлек саклауга һәм медицина ярдәменә хокукы беркетелгән, 43 статья һәркемнең белем алуга хокукын беркетә - заманча жәмгыятьнең тулы кыйммәтле үсеше өчен кирәкле иң мөһим хокук.

Россия Федерациясе Конституциясенең жәмгыять тормышының барлык өлкәләрен, шул исәптән социаль даирәләрне хокукый жайга салуда роле шундаки, Россия Федерациясе Конституциясенең югары юридик көче һәм аның бөтен ил территориясендә турыдан-туры эшчәнлеге аркасында дәүләт хакимияте һәм жирле үзидарә органнары тарафыннан тулысынча яисә өлешчә аңа каршы килә торган хокукый актлар кабул итү рөхсәт ителми.

Россия Федерациясе Конституциясен үстерүгә кабул ителгән «Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимиятенә закон чыгару (вәкиллеке) һәм башкарма органнарын оештыруның гомуми принциплары турында» 1999 елның 06 октябрәндәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон (алга таба - 184-ФЗ номерлы Закон) һәм «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон (алга таба - 131-ФЗ номерлы Закон) дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары арасында социаль инфраструктураның эшләве һәм үсеше өлкәсендәге вәкаләтләрне чикләп торалар.

Шулай итеп, 184-ФЗ номерлы Законның 26.3 статьясы нигезендә Россия Федерациясе субъекты дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләрәнә социаль өлкәдә түбәндәге мәсьәләләрне хәл итү керә:

1) мәгариф өлкәсендә: Россия Федерациясе субъектларының дәүләт мәгариф оешмаларында гомуми белем бирүне оештыру, Россия Федерациясе субъектларының дәүләт мәгариф оешмаларында балаларны карау һәм тәрбияләүне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру һәм муниципаль мәктәпкәчә мәгариф оешмаларында, муниципаль гомуми белем бирү оешмаларында һәркем өчен мөмкин булган һәм түләүсез мәктәпкәчә белем алуға хокукларны гамәлгә ашыруның дәүләт гарантияләрен тәмин итү; муниципаль гомуми белем бирү оешмаларында һәркем өчен мөмкин булган һәм түләүсез мәктәпкәчә белем алуға хокукларны гамәлгә ашыруның дәүләт гарантияләрен тәмин итү, жирле бюджетларга субвенцияләр бирү юлы белән муниципаль гомуми белем бирү оешмаларында балаларга өстәмә белем бирүне тәмин итү; урта һөнәри белем бирүне оештыру; Россия Федерациясе субъектларының дәүләт мәгариф оешмаларында балаларга өстәмә белем бирүне оештыру; Россия Федерациясе дәүләт мәгариф оешмаларында өстәмә һөнәри белем бирүне оештыру;

2) сәламәтлек саклау өлкәсендә: Россия Федерациясе субъекты дәүләт хакимиятенә башкарма органнары буйсынуындагы медицина оешмаларында беренчел медицина-санитария ярдәмен, махсулаштырылган, шул исәптән

югары технологияле, медицина ярдәмен, ашыгыч, медицина ярдәмен һәм паллиатив медицина ярдәмен күрсәтүне оештыру; аерым категориядәге гражданнар өчен Россия Федерациясе субъекты законнарында каралган медицина ярдәмен күрсәтүне оештыру; донор каны һәм (яисә) компонентлары белән бушлай тәмин итүне оештыру, шулай ук дарулар белән медицина препаратлары, дөвалау туклануының махсулаштырылган продуктлары, медицина эшләнмәләре, дезекция, медицина тикшерүе һәм инсекцияләү, медицина экспертизалары үткәргәндә, медицина экспертизалары һәм медицина экспертизалары үткәргәндә тәмин итүне оештыру;

3) социаль яклау өлкәсендә: өлкән яшьтәге гражданнарга һәм инвалидларга, авыр тормыш хәлендә калган гражданнарга, шулай ук ятим балаларга, ата-ана тәрбиясеннән мәхрүм калган балаларга социаль ярдәм күрсәтү һәм социаль хезмәт күрсәтү; хезмәт ветераннарына, 1941 - 1945 еллар Бөек Ватан сугышы чорында тылда эшләгән затларга, балалары (шул исәптән күпбалалы гаиләләре, ялгыз ата-аналары) булган гаиләләргә, сәяси репрессия корбаннарына, аз керемле гражданнарга социаль ярдәм күрсәтү;

4) мәдәният өлкәсендә: Россия Федерациясе субъекты китапханәләре тарафыннан халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне оештыру, китапханә фондларын туплау һәм аларның сакланышын тәмин итү, дәүләт музейларын булдыру һәм аларга ярдәм итү, мәдәният һәм сәнгать учреждениеләрен оештыру һәм аларга ярдәм итү;

5) физик культура һәм спорт өлкәсендә региональ һәм муниципальара программалар һәм физик культура һәм спорт өлкәсендәге проектларны гамәлгә ашыру, рәсми региональ һәм муниципальара физкультура, физкультура-сәламәтләндрү һәм спорт чараларын, шул исәптән «Хезмәткә һәм оборонага әзер» (ГТО) Бөтенроссия физкультура-спорт комплексын гамәлгә ашыру буенча физкультура чараларын һәм спорт чараларын оештыру һәм үткәрү, Россия Федерациясе субъектының спорт жыелма командаларын әзерләүне тәмин итү.

131-ФЗ номерлы Закон нормалары нигезендә халыкны социаль инфраструктура объектлары белән тәэмин итү мәсьәләләре жирлекләренә, шәһәр округларының жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелде. Аерым алганда, социаль өлкәдә жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә түбәндәгеләр керә:

–жирлектә яшәүчеләрне һәм азкеремле гражданның торак урыннарына мохтажларын торак урыннары белән тәэмин итү, муниципаль торак фондын төзүне һәм карап тотуны оештыру, торак төзелеше өчен шартлар тудыру;

–халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне оештыру, жирлек китапханәләренә китапханә фондларын туплау һәм аларның сакланышын тәэмин итү;

–ял вакытын оештыру һәм жирлек халкын мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыру;

–жирлек территориясендә физик культураны, мәктәп спортын һәм массакуләм спортны үстерү өчен шартлар тудыру, жирлекнең рәсми физкультура-савыктыру һәм спорт чараларын үткәрүне оештыру.

Муниципаль мәгариф оешмаларында төп гомуми белем бирү программалары буенча һәркем өчен мөмкин булган һәм түләүсез мәктәпкәчә, башлангыч гомуми, төп гомуми, урта гомуми белем бирүне оештыру, жирлекләр территориясендә муниципаль мәгариф оешмаларында балаларга өстәмә белем бирүне оештыру мәсьәләләрен хәл итү муниципаль районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә 131-ФЗ номерлы Закон белән кертелгән, шулай ук халыкка медицина ярдәме күрсәтү өчен шартлар тудыру.

Россия Федерациясе Граждан кодексы Россия Федерациясе, Россия Федерациясе субъектлары, муниципаль берәмлекләр катнашында гражданлык законнары белән көйләнә торган мөнәсәбәтләрдә катнашуны күздә тотып, алар бу мөнәсәбәтләренә башка катнашучылары - гражданны һәм юридик затлар белән тигез башлангычларда катнашалар. Атап үтелгән субъектларның әйләнештә катнашуына, кагыйдә буларак, юридик затлар әйләнешендә катнашуга карата

кулланыла торган нормалар кулланыла (Россия Федерациясе Гражданлык кодексының 124 нче ст.).

Россиядә инвестиция эшчәнлеген жайга сала торган норматив-хокукый актлар системасы үз эченә 90 нчы елларда кабул ителгән документларны ала. Бу, аерым алганда, «Россия Федерациясендә капитал салулар рәвешендә гамәлгә ашырыла торган инвестиция эшчәнлеге турында» 1999 елның 25 февралендәге 39-ФЗ номерлы Федераль закон, «Россия Федерациясендә чит ил инвестицияләре турында» 1999 елның 9 июлендәге 160-ФЗ номерлы Федераль закон.

«Россия Федерациясендә капитал салулар рәвешендә гамәлгә ашырыла торган инвестиция эшчәнлеге турында» 1999 елның 25 февралендәге 39-ФЗ номерлы Федераль закон инвестиция өлкәсендә, Россия Федерациясе территориясендә капитал кертемнәр рәвешендә гамәлгә ашырыла торган инвестиция эшчәнлегенә хокукый һәм икътисадый нигезләрен билгели, шулай ук капитал салулар рәвешендә гамәлгә ашырыла торган инвестиция эшчәнлеге субъектларының хокукларын, мәнфәгатьләрен һәм мөлкәтен тигез яклау гарантияләрен билгели.

Россия Федерациясе социаль өлкәсендә инвестиция эшчәнлеген регламентлаштыра торган норматив-хокукый базаны анализлау хәзерге вакытка гомуми проблемаларны (гражданнар, бюджет, таможня һәм башка мөнәсәбәтләрне) жайга сала торган хокукый актларның билгеле бер системасы барлыкка килүен күрсәтә, алар теге яки бу дәрәжәдә социаль өлкәгә дә карый.

Социаль инфраструктураның эшләве һәм үсеше өчен уңайлы шартлар тудыру максатыннан, төбәк һәм жирле дәрәжәдә территориаль планлаштыру документлары һәм шәһәр төзелешен проектлау нормативлары аерым роль уйный.

ТР Төзелеш, инфраструктура һәм юл хужалыгы министрлыгының 2014 елның 14 февралендәге 87-ПП номерлы боекы белән расланган региональ аһәмияттәге, шул исәптән мәгариф, сәламәтлек саклау, физик культура һәм спорт өлкәсе һәм башка өлкәләр объектлары Россия Федерациясе Шәһәр

төзелеше кодексының 14 статьясындагы 3 өлешендә күрсәтелгән һәм ТР халкы өчен мондый объектларның территорияль файдалана алу мөмкинлегенәң максималь дәрәжәдә исәп-хисап күрсәткечләре, шулай ук Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 29.2.2 статьясындагы 3 һәм 4 өлешләрендә каралган җирле әһәмияттәге объектлар белән тәэмин ителешнең рөхсәт ителгән минималь күрсәткечләренәң иң чик күрсәткеченнән, муниципаль берәмлекләренәң территорияль әһәмияттәге объектларының максималь мөмкин булган иң чик күрсәткечләреннән гыйбарәт.

Жирлектә социаль инфраструктура объектлары төзү, реконструкцияләү чаралары, шул исәптән муниципаль районның, җирлекнең урнаштыру өчен планлаштырыла торган җирле әһәмияттәге объектларының төрләре, билгеләнеше һәм исемнәре турындагы белешмәләр дә кертеп, муниципаль районны территорияль планлаштыру схемасы, җирлекнең генераль планы белән раслана һәм шулай ук территорияль планлаштыру схемасында кабул ителгән социаль инфраструктура объектларын урнаштыру буенча карарларны чагылдыра.

Шулай итеп, социаль инфраструктураны үстерү һәм эшләтү мәсьәләләрен жайга салу иҗтимагый мөнәсәбәтләренәң төрле өлкәләрендә федераль, региональ һәм җирле дәрәжәләрдә кабул ителгән норматив хокукый актлар системасы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

3. Социаль инфраструктура объектларын проектлау, төзү һәм реконструкцияләү чаралары исемлеге

7 нче таблица - Социаль инфраструктура объектларын проектлау, төзү һәм реконструкцияләү чаралары исемлеге

№	Чаралар атамасы	Урнашкан урыны	Техник-икътисады параметрлар	башкару срогы	Финанслау чыганагы
Мәгариф системасын үстерү чаралары					
1	46 урынлы яңа гомуми белем бирү мәктәбе төзү	Яңасала авылы	46 урын	2020-2021 еллар	Жирле бюджет

№	Чаралар атамасы	Урнашкан урыны	Техник-икътисады параметрлар	башкару срогы	Финанслау чыганагы
2	Яңасала балалар бакчасын реконструкцияләү	Яңасала авылы	20 урын	2022 еллар	Жирле бюджет
3	Өстәмә белем бирү учреждениесе булдыру	Яңасала авылы	25 урын	2024-2029 еллар	Жирле бюджет
Мәдәният һәм сәнгать учреждениеләрен үстерү чаралары					
4	Яңасала авыл мәдәният йортына капитал ремонт ясау	Яңасала авылы	70 урын	2024-2030 еллар	Жирле бюджет
5	Каенсар авыл клубына капитал ремонт ясау	Каенсар	100 урын	2023 ел	Жирле бюджет
Физкультура һәм спорт учреждениеләрен үстерү чаралары					
7	Каенсар КСК спорт залын реконструкцияләү	Каенсар	133 кв.м.	2021 ел	Жирле бюджет
8	Яссы майданлы корылма төзү	Яңасала авылы	384 кв.м.	2022 ел	Жирле бюджет

Социаль инфраструктураны комплекслы үстерү программасында мәгариф өлкәсендә капитал төзелеш объектлары (мәктәпкәчә белем бирү оешмалары, гомуми белем бирү оешмалары, өстәмә белем бирү оешмалары, мәдәният һәм сәнгать (район музейлары, мәдәният йортлары, күргәзмә заллары, китапханәләр), физик культура һәм спорт (район спорт заллары, йөзү бассейнлары, яссы корылмалар һ.б.), яшьләр сәясәте (балалар һәм яшьләр белән эшләү учреждениеләре) чагылдырылырга тиеш.

Яңасала авыл жирлегенең социаль инфраструктурасын нисбәтле үстерү максатларында, югарыда санап үтелгәннәрне исәпкә алып, программада муниципаль районның региональ һәм жирле әһәмияттәге социаль инфраструктура объектларын үстерү буенча чаралар исемлегә төзелде. Чаралар исемлегә РФ субъектларының башкарма хакимият органнары вәкаләтләре һәм жирле үзидарә органы вәкаләтләре нигезендә закон нигезендә билгеләнгән стратегик социаль-икътисады үсеш документларын һәм төрле дәрәжәләрдәге

документларны, урнаштыруга планлаштырылган объектларның әһәмиятен исәпкә алып формалаштырылды.

Авыл жирлегенең социаль үсеше

Тормыш дәрәжәсе һәм сыйфаты авыл халкының торак, инженерлык инфраструктурасы, социаль объектлар - мәктәпләр, медицина, мәдәни-ял итү учреждениеләре белән тәмин ителешенә турыдан-туры бәйле.

2021-2030 елларга Яңасала авыл жирлеген үстерү программасы территориянең булган ресурсларын һәм потенциалын нәтижәле файдалану нигезендә авыл жирлегенең төп социаль-иқътисадый максатларына ирешүгә юнәлдерелгән һәм югарыда билгеләнгән системалы билгеләр буенча тупланган конкрет чаралар һәм көтелгән нәтижәләр жыелмасы рәвешендә тәкъдим ителде.

4. Социаль инфраструктура объектларын проектлау, төзү һәм реконструкцияләү чараларын финанслау күләмнәрен һәм чыганаclarын бәяләү

Программа федераль бюджет акчаларын һәм бюджеттан тыш чыганаclar акчаларын жәлеп итеп, муниципаль бюджет, авыл жирлеге бюджеты акчалары исәбеннән гамәлгә ашырыла. Программаны финанслауның фаразланган гомуми күләме - 15 035,29 мең сум.

8 нче таблица- Инвестиция проектларын финанслау чыганаclarы (Яңасала авыл жирлегенең социаль инфраструктура объектларын проектлау, төзү һәм реконструкцияләү)

№	Чаралар атамасы	Финанслау чыганагы	Еллар буенча финанслау күләме, мең сум						Барлыгы, мең сум
			2021	2022	2023	2024	2025	2026-2030	
Мәгариф системасын үстерү чаралары									
1	46 урынлы яңа гомуми белем бирү мәктәбе төзү	Жирле бюджет	0	1518,14	1062,7	0	0	0	2580,84
2	Яңасала балалар бакчасын реконструкцияләү	Жирле бюджет	0	0	0	899,45	0	0	899,45
3	Өстәмә белем бирү учреждениесен оештыру	Жирле бюджет	0	0	0	0	0	3638,23	3638,23

№	Чаралар атамасы	Финанслау чыганагы	Еллар буенча финанслау күләме, мең сум						Барлыгы, мең сум
			2021	2022	2023	2024	2025	2026-2030	
Мәгариф системасын үстерү чараларына йомгак								7118,52	
Мәдәният һәм сәнгать учреждениеләрен үстерү чаралары									
4	Яңасала авыл мәдәният йортына капитал ремонт ясау	Жирле бюджет	0	0	0	0	0	2403,78	2403,78
5	Каенсар авыл клубында капитал ремонт ясау	Жирле бюджет	0	0	0	0	2406,15	0	2406,15
Мәдәният һәм сәнгать учреждениеләрен үстерү чараларына йомгак								4809,94	
Физкультура һәм спорт учреждениеләрен үстерү чаралары									
7	Каенсар КСК спорт залын реконструкцияләү	Жирле бюджет	1316,9	0	0	0	0	0	1316,9
8	Яссы майданлы корылма төзү	Жирле бюджет	0	0	0	206,29	0	0	206,29
Физкультура һәм спорт учреждениеләрен үстерү чараларына барлыгы								1523,18	
Социаль инфраструктураны үстерү чараларына барлыгы								13451,64	

5. Социаль инфраструктура программасына кертелгән чараларның нәтижәлелеген бәяләү

Программаны гамәлгә ашырганда түбәндәге нәтижәләр көтелә:

- Яңасала авыл жирлегенә халкының яшәү дәрәжәсен һәм сыйфатын яхшырту;
- мәгариф, сәламәтлек саклау, мәдәният, физик культура һәм массакүләм спорт өлкәсендә жирлектә яшәүчеләрнең социаль инфраструктура объектларыннан файдалана алуы һәм аларны социаль тәэмин итү;

Программаны гамәлгә ашыруның нәтижәлелеген бәяләү программаны ел саен җаваплы башкаручылар тарафыннан үтәү йомгаклары буенча гамәлгә ашырыла.

Программаны гамәлгә ашыруның нәтижәлелеген бәяләүнең максаты һәм бурычлары программада билгеләнгән параметрларга һәм шәһәр төзелешен проектлау, төзү һәм реконструкцияләү буенча программа чараларын

(инвестиция проектларын) үтәүнең программада каралган максатлардан һәм бурычлардан тайпылуын вакытында ачыклау һәм төзәтү.

Программаны гамәлгә ашыруның нәтижәләлеген бәяләү программа чараларын үтәүне анализлау һәм программаның максатчан индикаторлары күрсәткечләренә ирешү нигезендә уздырыла һәм максатчан индикаторлар 9 нчы таблица нигезендә билгеләнә.

9 нчы таблица - Социаль инфраструктураны үстерү программасының максатчан индикаторлары

№	Максатчан индикатор исеме	үлчәү берәмлеге	Еллар буенча максатчан индикатор күрсәткече					
			2021	2022	2023	2024	2025	2026-2030
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	халыкның мәгариф учреждениесенә норматив ихтыяжын тәмин итү, шул исәптән:							
1.1	халыкның мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләренә норматив ихтыяжын тәмин итү	Кеше, урын	0	0	0	20	20	20
1,2	мәктәпкәчә тәрбия белән тәмин ителгән 1 яшьтән алып 6 яшькә кадәрге балалар өлеше	%	0	0	0	55	55	55
1.3	халыкның гомуми белем бирү учреждениеләренә норматив ихтыяжын тәмин итү	кеше, урын	14	14	14	46	46	46
1,4	мәктәптә бер сменада уку белән тәмин ителгән мәктәп яшендәге	%	30	30	30	100	100	100

№	Максатчан индикатор исеме	үлчәү берәмлеге	Еллар буенча максатчан индикатор күрсәткече					
			2021	2022	2023	2024	2025	2026-2030
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	балалар өлеше							
1.5	халыкның өстәмә белем бирүне оештыруга норматив ихтыяжын тәмин итү	кеше, урын	0	0	0	0	0	25
2	халыкның сәламәтлек саклау объектларына норматив ихтыяжын тәмин итү, шул исәптән:							
2.1	халыкның даруханә пунктларына норматив ихтыяжын тәмин итү	данә	-	-	-	-	-	-
2.2	койка-урын белән халыкның норматив ихтыяжын тәмин итү	койка-урын, 1 кеше елына	-	-	-	-	-	-
2.3	стационарларның сыйдырышлылыгы	койка-урын	-	-	-	-	-	-
3	халыкның мәдәният объектларына норматив ихтыяжын тәмин итү, шул исәптән:							
3.1	халыкның клуб тибындагы учреждениеләргә норматив ихтыяжын тәмин итү, шул исәптән:	Кеше, урын	70	70	70	70	70	70
3.2	халыкның музейларга норматив ихтыяжын тәмин итү	1 данә/жирлек	1	1	1	1	1	1
3.4	клубларның сыйдырышлылыгы	урын	70	70	70	70	70	70
3.5	китапханәләрнең сыйдырышлылыгы	урын	-	-	-	-	-	-

№	Максатчан индикатор исеме	Үлчәү берәмлеге	Еллар буенча максатчан индикатор күрсәткече					
			2021	2022	2023	2024	2025	2026-2030
1	2	3	4	5	6	7	8	9
4	халыкның физик культура һәм массакуләм спорт объектларына норматив ихтыяжын тәмин итү							
4.1	халыкның яссы корылмаларга норматив ихтыяжын тәмин итү	кеше/кв.м.	0	0	0	0	1,17	1,17
4.2	халыкның балалар майданчыкларына ихтыяжны тәмин итү	саны	-	-	-	-	-	-
4.3	халыкның мәдәни-спорт комплексына норматив ихтыяжын тәмин итү	кеше/кв.м.	0	3,37	3,37	3,37	3,37	3,37

6. Социаль инфраструктура үсешен норматив-хокукый һәм мәгълүмати тәмин итүне камилләштерү буенча программаның максатчан күрсәткечләренә ирешүгә юнәлдерелгән тәкъдимнәр

Социаль инфраструктура объектларын проектлау, төзү, реконструкцияләү өлкәсендәге эшчәнлекне мәгълүмати тәмин итүне үстерү, беренче чиратта, Арча районы муниципаль берәмлекләре территорияләренә электрон рәвештә заманча һәм планлаштырыла торган торышы турында гражданның һәм оешмаларның дәрәҗәсе, актуаль, юридик яктан әһәмиятле мәгълүмат белән оператив тәмин итү, социаль проектларны гамәлгә ашыру буенча инвестиция эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен кирәкле төп документларны электрон рәвештә гамәлгә ашыру, шәһәр төзү документациясен эшләүдән һәм жир кишәрлеген файдалануга тапшыруга кадәр бирү зарурлыгына бәйле.

Норматив-хокукый базаны камилләштерү программа чараларын гамәлгә ашыру башкарылачак эчке мөһимлеккә йогынты ясауның мөһим коралы булып тора.

Норматив-хокукый базаны камилләштерүнең төп максаты - Яңасала авыл жирлегенең потенциалын үстерү һәм тотрыклы икътисадый үсешне, нисбәтле социаль һәм экологик үсешне тәэмин итү өчен кирәкле шартлар тудыру.

Норматив-хокукый базаны камилләштерүнең төп юнәлешләре түбәндәгеләр:

- инвестиция эшчәнлеген стимуллаштыру;
- жир ресурсларыннан файдалану тәртибен камилләштерү;
- уңайлы социаль климат тудыру.

Гамәлдәге хокукый һәм административ инструментлар булдыру аша инвестиция эшчәнлеген стимуллаштыру.

Яңасала авыл жирлегенең социаль-икътисадый үсешендә мөһим проблемаларның берсе булган инвестиция активлыгы житәрлек дәрәжәдә булмау.

Инвестицион активлыкны үстерүдә инвестиция куркынычы һәм капитал салуның мөмкинлекләре житмәү житди киртәләр булып тора.

Әлеге өлкәдә норматив-хокукый базаны камилләштерү иминият фондларын төзүне стимуллаштыру, дәүләт гарантияләре, ташламалар һәм дәүләт ярдәменең башка рәвешләрен бирү юлы белән инвестиция куркынычын киметүгә юнәлдерелгән. Бу өлкәдә жир мөнәсәбәтләрен тәртипкә салу, әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынтыларны киметү, табигатьтән нәтижәле файдалану мөһим юнәлеш булып тора, бу инвестиция эшчәнлеген активлаштыруга, авыл жирлегенең инвестицион жәлеп итүчәнлеген арттыруга этәргеч булырга тиеш.

Әлеге эштә файдалы казылмаларның, урман һәм су ресурсларының стратегик чыганаclarын лицензияләү һәм сәнәгать эксплуатациясенә кертү тәртибен камилләштерү буенча федераль һәм төбәк хакимият органнары белән үзара багланышлар зур роль уйнайчак.

Уңайлы социаль климат формалаштыру.

Әлеге юнәлеш халыкның социаль якланмаган һәм азкеремле катламнарының социаль хәлен яхшыртуга юнәлтелгән кайбер норматив актлар эшләүне һәм кабул итүне күздә тоту. Инвалидларның тормыш дәрәжәсен

күтәргә, халыкның азкеремле катламнарына медицина, мәгариф һәм башка социаль хезмәтләр күрсәтү тәртибен камилләштерүгә зур игътибар биреләчәк.